

ФОТОІЛЮСТРАЦІЯ ЯК ОСНОВНИЙ ГРАФІЧНИЙ ЗАСІБ ПОДАННЯ ІНФОРМАЦІЇ У ДРУКОВАНИХ ЗМІ

Шилова А.О.

Запорізький національний університет

Стаття присвячена фотоілюстраціям, як складової частини друкованої суспільно-політичної преси України. Спираючись на публікації вчених та аналіз дослідницьких компаній аналізуються виражальні функції періодичних видань; визначається розміщення фотоілюстрацій в сучасних газетах; окреслюються основні жанри газетної фотографії.

Ключові слова: преса, щоденне видання, фотоілюстрація, жанр, функції, рейтинг газетних видань, дослідження.

Постановка проблеми. На сьогодні все більшого значення в пресі набуває елемент зображальності – фотоілюстрація, яка частіше домінує над текстовим матеріалом та доповнює його. Вона виступає основним засобом для привертання уваги читачів. Але у зв'язку зі стрімким розвитком та швидким розповсюдженням фототехніки, частим її використанням, фото в журналістиці втрачає свою документальність, інформативність та достовірність. Сьогодні не багато видань на сторінках розміщують якісне та оригінальне зображення, яке б було найскравішим акцентом журналістського матеріалу та визначало б важливість цього повідомлення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням фотоілюстрації як виражального засобу журналістики почали займатися лише всередині ХХ століття такі дослідники, як С. Гуревич, А. Колосов, М. Воронін, П. Холланд. Найбільш ґрунтовними працями в галузі ілюстрування періодичних видань можна вважати дослідження таких науковців, як Б. Черняков, Ю. Шаповал та В. Шевченко, які в своїх роботах досліджували взаємозв'язок тексту та зображення, а також розробили класифікацію жанрів фотожурналістики.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На сучасному етапі дослідження ця проблема залишається актуальною, оскільки функціями та жанрами фотоілюстрації нехтують більшість видань. Фотоілюстрація в ЗМІ є одним із основних елементів, який створює «образ» видання.

Метою статті є здійснення комплексного аналізу функцій, жанрів фотоілюстрації та особливості їх використання на шпальтах суспільно-політичних щоденних газет «Сьогодні» та «Факты и комментарии», що стане початковим дослідженням створення якісної друкованої періодики.

Виклад основного матеріалу. Історія фотоілюстрації розпочалась близько 170 років назад, коли її використовували як засіб пропаганди, а на сьогоднішній день фотографія є невід'ємною частиною людського життя. За цей невеликий проміжок часу вона стала основним складником сучасного візуального середовища. Саме тому утворилась окрема галузь журналістики – фотожурналістика, яка за словами А. Голдсмита, «фотографує новини, фіксує події з метою опублікування в газеті чи для показу на телебаченні» [2].

Але найбільш широке застосування фотографія отримала у пресі, де відіграє роль не лише естетичної прикраси та ілюстративного допо-

внення до тексту, але й стала незамінним засобом передачі інформації. Дослідниця П. Холанд стверджує: «На початку ХХІ століття ключовими елементами новинної комунікації є візуальний образ. Наша сьогоднішня психологія така, що у всьому ми хочемо переконуватися на власні очі, – коли нам про щось розповідають нам цього уже недостатньо» [9, с. 510].

Фотоілюстрація – це вторинний по відношенню до тексту візуальний жанр відображення дійсності, що дає її зримий образ на момент здійснення вербальної комунікативної дії [10].

За даними компанії TNS Ukraine людина витрачає на читання газет в середньому 11 хвилин на день [8]. Це означає лише одне: людина, читаючи одне видання, не може повністю ознайомитися з матеріалом номеру, а тому читач обирає те, що привертає його найбільше увагу. Тому у сучасних виданнях кольорове фото – це додаткове повідомлення, яке формує «обличчя» газети, створює імідж та виділяє серед інших друкованих засобів масової інформації. Фотоілюстрація у газеті є одним з ключових елементів зовнішнього оформлення, яке привертає увагу потенціальних покупців. Дослідники С. Гуревич [3], та В. Іванов [5], зазначають, що всі газетні ілюстрації поділяються на дві групи. Перша – фотоілюстрації, оригінали яких отримують за допомогою фотоапарата. Такі види зображень необхідні для додаткового сильного засобу впливу на читачів. До другої групи дослідники відносять нефотографічні ілюстрації, які об'єднують в собі замальовки, карикатури, шаржі, плакати, діаграми, схеми, креслення, технічні малюнки.

Як стверджує М. Максимович пресі вкрай необхідні світлини. Без них газета чи журнал виглядають нудно, а від цього програють у боротьбі за читача з іншими виданнями, які не економлять на ілюстраціях [7].

Згідно з дослідженнями 2017 року компаній KANTAR NNS та MMI, першими за рейтингом та охопленням на ринку преси України стали газети «Сьогодні», яку читає понад 588 тис. населення, а також «Факты и комментарии», які віддають перевагу 584 тис. жителів країни [4]. Саме тому ми обрали цю двійку лідерів для нашого аналізу. Вони є загальноукраїнськими, щоденними, суспільно-політичними газетами. Нами було проаналізовані примірники, що виходили протягом вересня 2017 року. За цей час вийшло 17 номерів газети «Сьогодні» та 12 номерів «Факты и комментарии».

У центрі нашого дослідження буде саме перша група фотоілюстрацій, до якої відносяться: репортажні знімки, фотопортрети, фотопейзажі, фото кадрів з фільмів та картин, фото об'єкта.

Портрет. Цей вид фотоілюстрацій, який зустрічається найчастіше у аналізованих нами виданнях. Такі фотографії поділяються на дві групи: портрети відомих людей і портрети, які представляють нові для аудиторії обличчя. Вони використовуються на шпальтах для того, щоб читач знав одразу про кого йде мова у статті. Також портрети передають емоції та показують ставлення автора [6]. Наприклад, фотографії у газеті «Сегодня» № 163 від 10 вересня 2017 року на 8 сторінці розміщено фотопортрет «Мисс Україна – 2017», а на 4 сторінці портрет Петра Порошенка. Ці фотографії супроводжуються інтерв'ю. У газеті «Факты и комментарии» розміщено велика кількість фотопортретів. Наприклад, на сторінці 4 № 137 від 26 вересня 2017 року розміщено матеріал «Семен Гуман: «О чем еще говорить, если координатором по реформе концепции психиатрии назначена женщина, у которой среднее образование?»». Фотоілюстрація – портрет Семена Гумана.

Репортаж. Це фотографії з місця події, які ілюструють і розповідають читачам про те, що там відбувалося. Основна функція таких зображень – підтвердження написаного журналістського матеріалу. Наприклад, у газеті «Сегодня» № 163 від 10 вересня 2017 року на 20 сторінці знаходиться репортаж «Персидская экзотика на украинских полях». Матеріал доповнюють шість кольорових фото, які викликають емоції у людей та містять в собі багато нової інформації. На шпальті газети ми побачили фотоілюстрації, на яких зображено сорт нової рослини, а саме шафрановий крокус. Завдяки зображенням можна побачити процес саджання культури та її зовнішній вид. Такі фотоілюстрації є наочними, адже вони не лише розкривають зміст теми, а й допомагають читачам уявити рослину. У газеті «Факты и комментарии» на 2 сторінці № 135 від 21 вересня є матеріал «В Одессе под зданием мэрии произошли стычки с полицией». Поряд з текстом зображення, яке доповнює текст, розкриваючи зміст новини: біля будівлі з українським прапором зображено натовп агресивних поліцейських та людей, які конфліктують між собою. Таке фото є підтвердженням журналістського матеріалу.

Фото об'єкта. Це зображення, головним завданням якого є показ самого предмету. Такі фотоілюстрації неможливо зрозуміти без текстового матеріалу. У проаналізованих газетах такі зображення використовуються часто, адже мають рубрики в яких розповідається про харчування, техніку, господарство. Наприклад, у газеті «Сегодня» № 167 від 14 вересня 2017 року у рубриці «Здоров'я» на 26 сторінці розміщено матеріал «Меню по возрасту» разом із кольоровими фотоілюстраціями, на яких зображені продукти харчування. У газеті «Факты и комментарии» на 3 сторінці № 130 від 13 вересня розміщено матеріал «Porsche Cayenne третьего поколения практически полностью решили делать из алюминия». Поряд з текстом 2 фотографії, які ілюструють модель авто. Зображення не лише доповнюють інформаційне повідомлення, а й розкривають

його зміст. Читачі можуть побачити інноваційний автомобіль «нового покоління», ознайомитися з його характеристиками та особливостями. Фотоілюстрація передає всю красу авто, його колір, форму та допомагає читачам не лише прочитати про нього, а й побачити його на власні очі.

Пейзаж. Це фото на яких зображена природа. На сьогодні такі ілюстрації не користуються популярністю, а тому до цього жанру відносять елементи архітектури, затори на дорогах та транспорт. Серед досліджуваних видань найбільше таких фото у газеті «Сегодня». Наприклад, на сторінці 8 № 177 від 28 вересня 2017 року є матеріал «Микрораен, застроенный хрущевками считается одним из самых зеленых». Цей текст супроводжується фотографією: навколо нових будинків зображено сотні зелених дерев, кущів, повсюди простежується буяння квітів та трав, що є власне доказом написаного журналістом твердження. У газеті «Факты и комментарии» на 3 сторінці № 130 від 13 вересня зображено фотоілюстрацію, яка має підпис «Ущерб, нанесенный мощнейшим ураганом «Ирма», может составить 300 млн долларов». Одне фото відображає всі наслідки, які спричинила ця катастрофа. Зображено повалені будівлі, дахи, які лежать на галявині, огорожі, дерева та кущі. Ураган, який відносять до четвертої категорії, розірвав високовольтні дроти, залишив без світла всю Флориду. Саме наслідки такого лиха можна побачити на зображенні, яке доповнює повідомлення.

Кадри з фільмів та фото картин. Це окрема група фотоілюстрацій, які не визначаються задумом і майстерністю фотографа. Вони виконують ілюстративну функцію. Редакція газети «Сегодня» дуже часто використовує такі зображення. Наприклад, у № 167 від 9 вересня на сторінці 21 розміщено фото з фільму «Онк Бак» з підписом «Этот фильм открыл дорогу в Голливуд актеру Тони Дже». Хоча таке фото можна віднести і до такого жанру, як фотопортрет, але саме за допомогою таких фотоілюстрацій читачі одразу зрозуміють про якого актора йде мова. На першому плані усміхнений актор Тоні Дже під час зйомок відомої кінострічки. У газеті «Факты и комментарии» на 1 сторінці № 134 від 20 вересня зображено фото з фільму, яке має підпис «Фильм «Чудо-женщина». На фотоілюстрації можна побачити головну героїню кінострічки. Це допомагає не лише прочитати про цей фільм, а й нагадати читачам про акторів та їх роль у фільмах.

Використовуючи різноманітні жанри на сторінках видань «Сегодня» та «Факты и комментарии» редакція урізноманітнює способи подачі інформації, привертаючи увагу саме до своєї газети.

Фотографії у сучасних періодичних виданнях виконують декілька основних функцій, які стосуються внутрішнього і зовнішнього наповнення видання [1]. На основі аналізу всеукраїнських видань, можна зробити висновок, що фотоілюстрації виконують функції, які стосуються змістового наповнення:

1. Ілюстрування матеріалу. Такі фотографії допомагають автору наочно показати те, що він описує. Це можливість зменшити текстовий опис у статті, полегшуючи читання [1]. Прикладом може бути журналістський матеріал «За 60 лет я создал сотни микроминыатюр» від 1-го вересня 2017 року

газети «Сегодня». У цьому матеріалі текстова інформація про незвичну техніку створення мініатюр, яка доповнюється зображеннями представлених ними робіт. У газеті «Факты и комментарии» на 12-й сторінці № 137 від 26 вересня розміщено матеріал «В каждой цветочной композиции будет сказочный элемент», а поряд фото, на якому зображені декоративні елементи: фея та дерево.

2. Додати переконливості. Такі ілюстрації необхідні для підтвердження написаного у статті, тобто вони є доказом слів автора. В аналізованих нами виданнях найчастіше виконують таку функцію фото репортажів з місця подій: злочинів, аварій, трагедій. Наприклад, фотографії до матеріалу «Румынский циклон бушевал в западных областях» у газеті «Сегодня» від 19 вересня 2017 року на 5-й сторінці підтверджують слова автора про зруйновані будинки. Наступним прикладом буде фотоілюстрація на сторінці 6 до матеріалу «Вылетел на встречу в бензовоз» від 20-го вересня 2017 року. Читач має можливість побачити ілюстрацію до тексту, на якому зображена аварія за участі двох машин: бензовозу та легкової «Toyota». Звичайно, така фотоілюстрація не може бути підтвердженням матеріалу в якому журналіст описує обставини та причини ДТП, але вона є підтвердженням ситуації, яка сталася на дорозі. У газеті «Факты и комментарии» на 5-й сторінці № 139 від 28 вересня матеріал «В результате ЧП в Калиновке разрушено четыре дома». Поряд з тестом фото, яке ілюструє наслідки лиха. Зображення наочно показує стан будівель після катастрофи.

3. Доповнити текстовий матеріал. Фотоілюстрація не лише прикрашає сторінки видань, але й несе інформацію, як і текст. Взаємозв'язок текстового та ілюстративного матеріалу створюють неповторний синтез, який допомагає читачу не тільки зрозуміти матеріал, але й уявити написане, а тому час, який витрачається на сприйняття повідомлення значно скорочується [6]. Наприклад, на сторінці 24 газети «Сегодня» від 28 вересня 2017 року розташовано матеріал «Кравец стала Винником, а Сивоха – танцором». Читачі мають змогу побачити фотокартки з портретними зображеннями переодягненої акторки О. Кравець в співала та актора А. Сивохи, який спробував себе у ролі танцівника. Журналістський текст не описує повністю усі обставини за яких актори змінили свою професію, але фотографії розкривають зміст повідомлення та доповнюють його. Основне завдання таких фотоілюстрацій – скорочення тексту для уникнення опису того, що зображено.

4. Бути самостійним повідомленням. Фотографія в такому випадку виконує головну роль, а текст – допоміжну, пояснюючи зображення. Наприклад, у видання «Сегодня» (за 8 вересня 2017 року) на сторінках 10–11 опубліковано матеріал «Царство готики Києва» на шпальтах якого розміщено 16 фотоілюстрацій. Їх не можна назвати новиною, адже вони не відображають якусь подію. Це більше художні фото, які виконують розважальну та естетичну функцію. Наступним прикладом є зображення на сторінці 7 з підписом «Круглосуточно тысячи спасателей, пожарных и добровольцев разбирают завалы». Поряд з основним матеріалом розміщено фотоілюстрацію, яка повністю інформує читачів про

подію, яка сталася. Зображено палаючий будинок, десятки пожежників та людей, які стали учасниками цього лиха. Журналістський текст тут виконує більше додаткову функцію, адже не описує подію, а лише повідомляє про неї. У газеті «Факты и комментарии» на 9 сторінці № 127 від 7 вересня розміщені фотографії відомих людей з текстовою «В Киеве проходит 41-я украинская Неделя моды». Зображено фото відомих особистостей, які прийшли в нових вбраннях відомих модельєрів. Текст необхідний лише для заголовку та текстовок. Дивлячись на ці фотоілюстрації не потрібен додатковий текст, адже вони висвітлюють більшу частину подій.

У зовнішньому оформленні фотографія полегшує сприйняття шпальти, робить акцент на конкретному журналістському матеріалі, використовуючи великі зображення, а також привертає увагу до видання. Від особливостей розміщення фотоілюстрацій залежить привабливість видання, а також зручність від час читання. Тому у нашій роботі буде проаналізовано особливості розміщення фотографій на сторінках періодичних видань.

Практично усі видання розміщують на першій шпальті фотографії, адже перша сторінка – це те, на що читач в першу чергу звертає увагу. Аналіз обраних нами видань має підстави стверджувати, що щоденні газети вміщують на першій сторінці декілька зображень, одне з яких завжди є головним.

Газета «Сегодня» на першій сторінці розміщує різну кількість фотоілюстрацій. У аналізованих нами 17 номерах перша шпальта мала 2, 3 та 4 зображення. Перше завжди подається редактором у більшому розмірі, підкреслюючи подію, інше – завжди є портретом відомої особистості, а 3 та 4 розміщуються на смузї поряд з короткими анонсами.

Газета «Факты и комментарии» розміщує три зображення. Одне з яких рівні сприймає такий матеріал, як найважливіший. До такої фотоілюстрації редакція застосовує великий заголовок, використовуючи два засоби для акцентування одного матеріалу.

Відмінним у газеті «Сегодня» є те, що у видання подається одразу два домінуючих матеріали. Велика фотоілюстрація не стосується найбільшого заголовку, даючи можливість читачу звернути увагу одразу на декілька журналістських текстів. Наприклад, у № 166 від 13 вересня 2017 року розміщено заголовок «Платежка 2:0», а фото має підпис «От «Шахтера» до «Барсы: кого хотим в финале»; у № 163 від 10 вересня заголовок «Как будешь копить на старость», а домінуюче фото «Мисс Украина – 2017»; у № 176 від 27 вересня заголовок «За что Европа даст нам 50 млрд», а головне фото має таку текстовку ««Коли ми вдома». Казусы на съемках». Ці приклади показують, що видання «Сегодня» привертає увагу читачів тим, що дає можливість ознайомитися одразу з декількома важливими темами.

Висновок та пропозиції. Проаналізувавши топові газети «Сегодня» та «Факты и комментарии», які є найбільш поширеними серед українського читача можна сказати:

1. Немає жодного випуску без фотоілюстрації на першій шпальті. Це означає, що фотографія займає центральне місце у виданнях.

2. На сторінках розміщені усі жанри фотожурналістики, але найбільш популярними є фотопортрет та фоторепортаж, які не відрізняються, на жаль, особливою оригінальністю. Менш популярними є жанри пейзаж та натюрморт.

3. Фотографія завжди повинна бути частиною дизайну періодичного видання, нести додаткову інформацію до тексту та ілюструвати ті події, які висвітлює журналіст на сторінках сучасних періодичних видань.

4. Фотоілюстрація у періодичних виданнях на сьогодні не лише виконує естетичну та декоративну функцію, а й виступає тим засобом, який взаємодіє з тестом, полегшуючи сприйняття тексту широкою аудиторією.

5. Фотографія є частиною журналістської роботи та завжди містить у собі повідомлення.

Отже, фотоілюстрація у друкованих ЗМІ має велике значення у процесі сприйняття журналістського матеріалу. Вона виконує не лише естетичну функцію, але й інформативну. За допомогою зображення українське видання має змогу підвищити свою якість, виділивши себе серед іншої преси. Головне, необхідно створювати зображення, які будуть максимально достовірними та інформативними та якісними.

Дане дослідження може бути цікавим тим, хто буде працювати з фотоілюстраціями в ЗМІ в майбутньому.

Список літератури:

1. Безотосна Ю. Фотографія як виражальний засіб журнальних інтернет-видань / Ю. Безотосна // Вісник Львівського національного університету ім. Івана Франка. Серія журналістика. – Львів. – 2013. – Вип. 38. – С. 432–438.
2. Голдсмит А. Верись в то, что видишь // Советское фото / А. Голдсмит. – М.: Изд-во Московского ун-та, 1989. – № 8(15), май-июнь. – С. 17.
3. Гуревич С. Газета: вчера, сегодня, завтра / С. Гуревич. – М.: Аспект Пресс, 2004. – 191 с.
4. Газета «Сегодня» – самое популярное издание Украины [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://http://segodnya-multimedia.com>
5. Иванов В. Техника оформления газеты: курс лекций / В. Иванов. – К.: Знання, 2000. – 222 с.
6. Колосов А. Новый взгляд на жанры фотожурналистики / А. Колосов [Электронный ресурс] / А. Колосов. – Режим доступа: <http://www.relga.ru/Environ/WebObjects/tgu-www.woa/wa/Main7tex>
7. Максимович М. Дослідження фотожурналістики / М. Максимович // Теле- й радіожурналістика: зб. наук. метод. праць. – Львів: Львівський національний університет ім. І. Франка, 2012. – Вип. 26. – С. 40–45.
8. Сколько времени жители Украины тратят на медиа? [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mediabusines.com.ua>
9. Холланд П. Фотожурналистика. «Прямое обращение к взгляду?» Фотография и пресса / Медиа. Введение: Учеб. для студентов вузов [Под ред. А. Бриггза, П. Кобле]. М.: Искусство, 2005. – 522 с.
10. Черняков Б. Зображальна журналістика як предмет і як об'єкт журналістикознавчого дослідження / Б. Черняков. – К.: Центр вільної преси, 1998. – 78 с.

Шилова А.А.

Запорожский национальный университет

ФОТОИЛЛЮСТРАЦИЯ КАК ОСНОВНОЕ ГРАФИЧЕСКОЕ СРЕДСТВО ПРЕДСТАВЛЕНИЯ ИНФОРМАЦИИ В ПЕЧАТНЫХ СМ

Аннотация

В статье осуществлен мониторинг общественно-политической прессы Украины на предмет приверженности аудитории. Опираясь на публикации ученых и анализ исследовательских компаний анализируются выразительные функции периодических изданий; определяется их размещение в современных газетах; определяются основные жанры газетной фотографии.

Ключевые слова: пресса, ежедневное издание, фотоиллюстрация, жанр, функции, рейтинг газетных изданий, исследования.

Shylova A.O.

Zaporizhzhya National University

PHOTO ILLUSTRATION AS THE MAIN GRAPHIC MEANS FOR PRESENTING INFORMATION IN MASS MEDIA

Summary

The article is dedicated to monitoring the public and political press of Ukraine on the subject of audience commitment. Relying on the publication of scientists and analysis of research companies analyzed the expressive functions of periodicals; determined by their placement in modern newspapers; outlines the main genres of newspaper photography.

Keywords: press, daily publication, photo illustration, genre, functions, rating of newspaper editions, research.